

ИГОР РОСОХОВАТСКИ ПО ОБРАЗ И ПОДОБИЕ...

Превод от руски: Маргарита Стефанова, 1974

chitanka.info

I

С възхищение и остро любопитство Бум Осми наблюдаваше как началствата се събираха за Мислицето. Ето че от главите на Немирнобезгрижния, Смелозапоения, Фотонноподатливия, Болтспъващия, Болтбавномислещия се подадоха контактни плочки. Пламнаха искри. Затрещя, засъска, замириса на озон. Плочките се съединиха. Това означаваше, че мозъците на Именитите се сляха. Сега те мислеха като един колективен мозък и мисълта бягаше от един към друг по окръжност, допълваше се в съответствие с индивидуалностите на всеки от тях. След това започна нов кръг Мисъл, която сечеха и гонеха безпощадно, подканваха я с ласки и възгласи, разглеждаха я под различни ъгли на зрение. Подемаха я на гребена на обединената от всички енергия и я спускаха до оригиналния възглед на някой от тях. По време на Мислицето дресираща Мисълта като кон, макар, че тук вместо дъх на конска пот се разнасяше дразнещата миризма на изгоряла изолация и озон. След всеки кръг я претегляха многократно преди да я пуснат на арената в строя на сестрите ѝ, със сресани гривии и сребърни юздички, в строя, който щеше да бъде наречен Решение. То трябваше да определи поведението на всички космонавти-бумове — на Именитите и на все още Безименните — неопитните като Бум Осми, още незаслужили име. Мислицето на Именитите щеше да реши, да се застоят ли всички те на тази планета, за да я изучат по-внимателно, или да побързат към центъра на новооткритата галактика, като оставят тук няколко бума, а може би отряд роботи за разузнаване и съставяне на „Местна енциклопедия“.

По обратния път, когато звездолетът ще се завръща към своето далечно съзвездие, въз основа на Местната енциклопедия ще може да се реши къде да отнесат планетата: към „годните“ за усвоение или към „негодните“.

Мислицето продължаваше работата си в дълбоко мълчание, което се нарушаваше само от леките пукания поради колективните усилия.

Безименните бумове търпеливо чакаха. Сред тях бяха и механиците и разузнавачите, добили за Мислището необходимите данни, като се бяха гмуркали в реките и провирали през горските дебри. Те напрегнато преравяха в паметта си всички подробности на своя рейд: не са ли забравили да съобщят нещо важно за Мислището, някой и друг детайл за строежа на терена или за поведението на обитателите? Макар че засега им даваха обикновени задачи, всяка от тях те изпълняваха до предела на възможностите си, а за наказание беше достатъчно само отстраняването им от работа.

Всички бумове от първия ден на тяхното създаване се подчиняваха на Великия Инстинкт — по-бързо да напълнят с информация празната си памет и на Моралния кодекс, който показваше как да направят това без да се противопоставят на колектива (в бумовия речник това се наричаше „да се самоизтъкваш“).

Отначало бумовете се учеха в училище от три степени, после учителите ги разпределяха на работа според способностите им и тайните указания на Именитите. Голям успех за всеки бум беше да попадне в кастата на космонавтите-разузнавачи.

Мислището завърши. Контактните плочки се разделиха с трясък. Някои от Именитите веднага заспаха, давайки почивка на мозъчните си блокове, други отвориха органите си — батерии, излагаха ги под светлинните лъчи, за да запълнят по-бързо изгубената енергия. Немирнобезгрижния се обърна към Безименните. В това време, разбира се, мозъкът му вече спеше дълбоко и спокойно, включил само магнетофонен запис на Решението и органи-високоговорители.

— Пътят е начертан. Ние ще създадем от местни материали биороботи и ще ги оставим на тази планета. Ша-ша-ша, именно биороботите ще се почувствуват като свои сред обитателите на тази планета. Ша-ша-ша (тези звуци не говореха, че Мислището има нещо предвид, а издаваха възрастта на магнетофонната лента) роботите ще бъдат създадени не само от същия материал, от който се състоят „животинските“ планети, но у тях ще бъдат вложени най-глупавите принципи, характерни за живата природа тук. Своята енергия те получават не от космическото пространство, а я извличат по дълъг път чрез анализ и синтез от растенията и животните. Едни ще изяждат други, за да получат жалък запас от енергия, който ние набавяме за няколко секунди, чисто и просто поставяйки под светлинните лъчи

нашите органи-батерии. Те ще имат несменяеми органи (дори в дълбокия си сън Немирнобезгрижния въздъхна жално, така му беше мъчно за нещастните биороботи: тъй или иначе — разумни същества) и всяка сериозна повреда ще доведе до гибел на мозъка. Благодарение на това биороботите ще се сражават постоянно със средата, бързо набирайки информация. Тъй като принципът на несменяемост тук е разпространен навсякъде и при всички животни, биороботите няма да се досетят за своя изкуствен произход...

Репродукторите на Немирнобезгрижния още дълго разказваха за решението на Мислицето. Много от Именитите успяха да поспят. След това започнаха да разпределят обикновените бумове в работни групи за създаването на биороботи.

Бум Осми попадна в групата, която подготвяше биомасата. Той въведе програмата в агрегата, състоящ се от реактор, термостати, центрофуги и в контролното прозорче започнаха да се мяркат символи. Бум Осми се отнасяше към работата си с крайно внимание, но никак не се обиждаше, когато някой от Именитите придирчиво проверяваше биомасата или зад гърба му следеше символите, показващи как се разпределят в пространството нуклеиновите киселини, как образуват двойни спирали, характерни за наследственото вещество на аборигените. Заедно с други безименни той с цялата пъргавост на своите крайници се хвърли към първия биоробот, току що излязъл от Инкубатора. Бум Осми така бързаше, че по пътя прибра краката си и вместо тях пушна шаши с колела. Той стигна до Инкубатора пръв и рязко спря. Насреща му вървеше биообот. Беше леко прегърбен, дългите му ръце висяха почти до коленете. Очите му изпод ниското чело гледаха изплашено.

Поради високото напрежение предизвикано от жалост, контактите между три блока на Бум Осми се съединиха. „Какво слабо, какво жалко и несъвършено разумно същество! — мислеше той. — Няма нито защитна енергетична обвивка, нито дори здрава броня... организмът му е покрит само с една ципа, която може лесно да се пробие при докосване... А трябва да живее в недобър свят. Колко страдания ще го връхлетят, колко страхове има да изпитва, колко пъти ще загива преди да се научи да разбира света, в който живее.

Именитите твърдят, че по този път ще набере най-голяма информация — но на каква цена? Имаме ли ние право на този експеримент?“

Роботът внезапно спря, наведе се и извади трънче от крака си. По лицето му се появи гримаса. Нито един от бумовете никога не беше чувствувал болка — нея заменяха други сигнали, но на Бум Осми му прилоша от нещо. Съмнението в решението на Мислицето нагръваше контактните краища на неговите мозъчни блокове.

По крака на робота, от раната се стичаха капки от някаква красива, червена течност, която разносяше по тялото му кислород, желязо и други елементи необходими за неговия организъм. А в раната му бяха проникнали вече микроскопични организми, с каквито гъмжеше въздуха и почвата на планетата. Бум Осми беше забелязал това преди раната да се беше възпалила. „И това е опасност за него — помисли си той. — Опасност, която не трябва да се подценява... Това е най-голямата опасност, най-гибелната, най... Чакай! Нима е само тази? А другите? Не може дори да се прецени коя е най-голямата. Но поне сега да му помогна...“

Зареждайки се със жалост от високо напрежение, Бум Осми повика робота при себе си:

— Ела тук! Ела...

— Да... — като ехо повтори роботът и послушно тръгна към Бум Осми, гледайки го така, сякаш виждаше бог.

Бум Осми извади от гърдите си тънък металически израстък, нажежи го и докосна с него раната. Замириса на изгоряло. Роботът се отдръпна, изплашено измърмори: „Да, да, да“ — опитвайки се да отблъсне своя спасител.

— Не се бой — успокояваше го Бум Осми, но биороботът отстъпваше все по-далече, погледът му плахо бягаше в страни, дишането му стана шумно и пресечено. Бум Осми отчетливо улавяше неговото психическо състояние, примитивните му мисли, отправени сега само към едно — отчаяното му желание да се скрие. Самозваният лекар се почувствува неудобно, стана му противно, срамуваше се от себе си и когато биороботът скочи в храсталака, той не му попречи.

„Уважение към разума“ — първата заповед от моралния кодекс, с която започва учението в училището от първа степен. И ето ние нарушихме свещената заповед, като създадохме разум в непристойно вместилище. Именитите сгрешиха...

— Именитите сгрешиха! — закрещя той така, че да го чуят всички бумове. — Ние трябва незабавно да прекратим производството на такива биороботи! Това е ненужна жестокост и неуважение към разума!

Безименните го гледаха с ужас. Никой досега не се беше осмелявал да се изказва против решението на Мислището. Може ли такова нещо: да противопоставиш своя единствен мозък, своя малък опит на обединения мозък и опита на колектива!

— Ти забрави за колектива... Колективът не може да сгреша... — зашепнаха му. — Не се самоизтъквай...

Но Бум Осми не се усмири. В отговор той направо им възрази:

— Уважение към разума — първият закон. Ако Именитите го нарушават, не трябва да се изпълняват техните заповеди...

Около Бум Осми се образува празно пространство. Безименните отстъпиха от него, като от безумен, подлежащ на незабавен демонтаж и преправяне. Те образуваха затворен кръг, от който самотникът не би могъл да се измъкне. И самотникът сам почувствува всеобщата присъда, но въпреки очакванията не се смири, а още един път повтори своя дързък призив:

— Изисквам уважение към разума!

— Разумът ни е даден и за това, да не разбираме законите съвсем буквално — прошепна на прощаване бившият му близък приятел Бум Седми.

В кръга вече влизаше Фотонноненадминатия, отправяйки се към самотния бунтовник. Той се приближаваше все повече и повече, макар че можеше отдалече да изпрати парализиращия сигнал. Застана до Бум Осми и ласкаво докосна до горещата му глава своята контактна плочка.

— Всичко това е много по-сложно, отколкото на теб ти се струва, малкия — каза той. — Добре е, че у тебе се събуди жалостта. Това свидетелствува за сложността на сигналните линии. Но нали ти сам знаеш, че не за жалост, а за уважение към разума се говори в нашите закони. В крайна сметка за разумния не е нужна жалост, възникнала у силния по отношение на слабия, а любов и уважение, която обединява равноправните. Затова сега за нас избор няма. Биороботите ще минат през страдания, за да добият необходимата ни информация. В нея ще бъде оправданието за техните лишения и несгоди, за тяхната слабост и нашата жестокост, тяхната смърт и нашия полет... Страданията на тези

жалки същества, за които се досещаш, са само капка в морето. Биороботите ги очакват безбройни болести и бързо износване на организма. Натрупването на пречки и дефекти ще превръщат остатъка от краткия им живот в непрекъснато страдание, а накрая вместо надежда — последната мъчителна агония. Но най-страшното за тях се съдържа в това, че от симфонията сигнали, които чуваме ние, те ще разберат само няколко ноти. За главна азбука на техните сигнални системи ще служи болката, която ние познаваме само теоретически. И именно тази азбука ще заиграе степ по техните прешлени преди ние да я разшифроваме и да извлечем поука. Съгласен съм, че това е ужасно, но само този път води до постигането на смисъла на битието и ние не трябва да се отклоняваме от него. Всяко отклонение — това е просто загуба на време и сили, водеща до по-голяма и по-дълга жестокост. Ще мине още много време преди твоите диоди да пропуснат мисъл в обратно направление и ти да достигнеш правотата на Мислицето. Но когато и да е ти непременно ще я разбереш, защото сега вече в тебе зрее зърното на самостоятелното мислене за завист на тези безименни глупаци, твоите другари. А това, както е известно, е най-великият дар във Вселената, водещ към нови трошици от знания. Ти заслужи име и от сега всички ще те наричат Диодобунтовник.

Бумовете веднага се изхвърлиха да поздравяват новопроизведения Именит.

Празното пространство около бунтовника се изпълни с любовта и уважението на колектива. Всеки се стараеше да измисли по-остроумно и дълго поздравление и всички те бяха искрени. Нали никой безименен бум не знае кой занапред ще му бъде началник?

II

Изминаха много хилядолетия преди те да се върнат на планетата. За това време у Диодобунтовника (който вече отдавна беше престанал да бъде бунтовник) се натрупаха стотици запълнени до крайност блокове на мозъка, въпреки че за запомнящи клетки в тях служеха атоми. Тези блокове се пазеха в паметотеката на звездолета и когато Диодобунтовника ги поставяше всичките в специалните гнезда, които имаха пряк контакт с мозъка, главата му ставаше доста по-голяма от тялото. Впрочем всички заедно почти никога не му бяха нужни.

Звездолетът облетя планетата по кръгова орбита. Космонавтите се готвеха за кацане. Диодобунтовника взе от паметотеката този блок, в който се пазеха сведения за пребиваването им в тези места. Той го постави на свободното място в главата си и леко чукна с ръка. Щракането означаваше, че блокът си е застанал на мястото и кукичките плътно са прилепнали на гнездата си. После, чрез волево усилие космонавтът включи блока, станал сега продължение на неговата памет и се намръщи, тъй като в мозъка му нахлуха спомени от младостта и Диодобунтовника за секунда се почувствува избухливия и пряк Бум Осми, изказал се против Именитите заради биороботите. Беше му неприятно да си спомня за това. Първо, сега той никога не би си позволил подобно нещо, никакви глупости. И второ — а това беше най-важното — проклетият блок като че ли го връщаше към времето, когато той беше всичко на всичко безименен бум.

Диодобунтовникът се огледа внимателно и подозрително погледна своите приятели — не са ли забелязали в него промяна? Но техните лица и пози бяха предишните — бумовете се включиха към приборите, прослушващи пространството.

Всеки миг им носеше нови и удивителни вестии. Биороботите бяха надминали всички очаквания на своите създатели. Около планетата се въртяха стотици изкуствени спътници с градове-лаборатории на тях, а приборите на звездолета не успяваха да разшифроват радиопредаванията.

Накрая радистът доложи, че предлагат на звездолета да кацне на космодрума, разположен на изкуствен спътник. Фотонноненадминатият изразително погледна Безшевнбозгрижния и оня разбра неговия поглед. Той превключи своя мозък към регулатора на двигателите, задавайки му най-добрия режим на спускане.

От вибрацията дълбоко в тялото на Диодобунтовника зазвънтяха линиите на сигналните системи. Това го дразнеше и той чрез волево усилие изключи голяма част от органите си. Включи ги отново, когато звездолетът кацна на космодрума, спускайки четирите си съставни крака. Безшумно и по строг ред се отваряха люковете.

От времето на безименността си Диодобунтовника беше запазил не много качества, но запасният блок от паметотеката все пак възбуди в него предишната живост и нетърпение. Милионогодишният бум скочи от звездолета пъргаво като ученик от първа степен и... застина като железен стълб, неспособен от изумление да промълви нито дума.

Посрещаха ги не биороботите, които те бяха оставили на планетата, а бумове. Поне така му се стори на пръв поглед. Посрещачите бяха направени от метали и пластмаса, над главите им се полюляваха антени, очите им се състояха от хиляди фотоелементи. Имаха рентгеново и инфразрение както при бумовете, на гърдите и гърбовете им блестяха стотици светобатерии. Но как са се озовали тук тези същество?

„Последното съобщение по мегавода от Родината ние приехме само преди девет часа. Там нямаше казано нищо за нова експедиция“ — мина през ума на Диодобунтовника. Той беше така удивен, че забрави думите, приготвени за тържествената среща. От него се изтръгна:

— Кой сте вие?

— Здравейте, аз съм вашата леля. Първо вие кажете кои сте — се чу не по-малко удивен отговор. — Казаха ни че летят същества...

Диодобунтовника отбеляза в себе си интонацията, с която прозвуча това „същества“. Но в разговора се намеси Фотонноненадминатия:

— Каква е тази леля? Само тя ни липсваше.

— Лели няма. Просто така се изразяват понякога нашите господари.

— Господари?... — изумен промърмори Диодобунтовника.

— Да тези, които ни създадоха. Ето че и те идват насам.

Няколко наземни издължени машини се движеха по гладкия широк път към звездолета. Носеше се нарастващ шум.

— Кой сте вие? — възклателно попита Диодобунтовника.

— Роботи.

Дори Фотонноненадминатия се стресна от това известие и прегъна средната си антена, което при бумовете означаваше крайна степен на изумление. Роботи, а така приличаха на бумове!

В това време машините се приближиха. От тях изскочиха няколко същества. Въпреки многоцветните им дрехи, бумовете веднага познаха в тях биороботите, които бяха създали някога.

Един от биороботите, облечен в лилав комбинезон, повелително махна с ръка, заповядвайки на бумовете да се приближат.

Това беше невиджана наглост. Естествено, Диодобунтовника и Фотонноненадминатия реагираха на това както подобава — те не се помръднаха.

— А къде са вашите господари и създатели? — попита биороботът.

— Нашите създатели? — повтори съвсем разтреперан Фотонноненадминатия.

— Да, нали вие сте роботи — без сянка на съмнение каза лилавият.

— И колко много приличат на нашите... — замислено проговори неговият другар.

Бумовете не можаха да понесат такава обида. Те рязко се обърнаха и забравяйки да включат подемника, пълзейки и падайки, се изкатериха по стълбата до звездолета. Избягваха да се гледат един друг. Фотонноненадминатия натисна бутона „излитане“. Автоматите плътно затвориха люковете. Звездолетът се издигна вертикално и започна да набира скорост по невидимата пружина на завитото пространство-време.

Бумовете летяха през космическата тъмнина обидени, зли, раздражено помръдвайки антените си, като хлебарки — мустаците си. А в главата на Диодобунтовника, като безумна птица се мяташе въпросът: „Роботи? Как посмяха? Ние роботи? Глупост някаква, неимоверна глупост, страшна глупост, нечувана глупост, кучешка глупост, свинска глупост, глупост, глупост, глупост...“

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
2/1974 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.